

J. Kohlíček

UROLOGIE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Od pradávna je známo, že historie je zdrojem poznání a poučení. Latinské přísloví říká: "Historia magistra vitae est" - historie je učitelkou života. Stačí se porozhlédnout a vidíme, že většina z těch, kteří vynikli v jakémkoliv oboru, byla velmi dobře informována o tom, jak se jejich obor vyvíjel. Dovedli z minulosti čerpat to kladné a vyhýbat se zápornému. I proto se stali velikány. Nejinak je tomu v medicíně.

Při hledání minulosti se pátrající noří do hlubin času. Stále naléhavěji si přitom uvědomuje pravdivost latinského úsloví: "Nil novi sub sole" - nic nového pod sluncem. Samozřejmě to nelze brát doslova, ale je překvapující, kolik poznatků a znalostí v medicíně obecně, urologii nevýmíná, bylo známo již kdysi dávno a poté upadlo v zapomnění, aby po letech bylo znovu objeveno, často ani ne v příliš dokonalejší podobě.

Hledat a shánět informace o osobách a událostech minulých trochu připomíná práci archeologa v terénu. Ten také ví, co hledá, a kde to hledat, ale aby se propracoval ke kýženému výsledku, musí přebrat spoustu hlušiny, vybírat použitelné střípky a z nich pracně sestavovat kýžený hrnec, v našem případě hrnec poznání. I při nejlepší snaze některé úlomky chybějí, jiné se ukáží jako nevhodné či nepoužitelné, hrnec poznání vzniká pomalu a je trochu deformovaný.

I písemné informace v historii jsou často rozporné, na věc mívají různý názor i přímí účastníci, nemluvě o zprávách z doslechu. Člověk by si skoro zoufal. Známe to konečně z různých pokusů psychologů: Stejnou událost líčí každý z řady očitých svědků trochu jinak, a někteří dokonce diametrálně odlišně. Každý ji interpretuje po svém. Navíc - lidská paměť je nesmírně krátká a zkreslující. Člověk si pamatuje události mimořádně kladné a krajně nepříjemné. Mezitím jakoby bylo vakuum paměti. Je s podivem, že o řadě lidí, kteří žili ještě nedávno a nesporně v životě společnosti něco znamenali, kteří měli významný podíl i na naší urologii, nelze kromě kusých údajů získat žádné konkrétní informace. Když nejsou k dispozici věrohodné poklady, stává se každá historie tak trochu pověstí s tu větší a tu menší pravděpodobností a realitou. Snadno pochopíme, jak nepřesné jsou kroniky opírající se o "vyprávění bájných starců", které líčí události před řadou desetiletí či staletí. Tyto kroniky nejsou konfabulací autora, to je jen výsledek zkreslující lidské paměti.

I historie, kterou zde předkládám, je určitě zatížena nepřesnostmi, neúplností, omyly. Snažil jsem se, aby jich bylo co nejméně. Prosím čtenáře, aby autora za zjištěné defekty nekamenovali. Stejně prosím, hlavně pamětníky, kteří mají doma ve sklepě, na půdě či na chalupě nějaké materiály, které by se k urologii vztahovaly, které by zde uvedená fakta upřesňovaly či opravovaly (jde hlavně o zápisy ze schůzí, dokumenty, nekrology, fotografie apod.), aby je laskavě zaslali na adresu autora nebo Výboru urologické společnosti na Urologické klinice (Ke Karlovu 6, 120 00 Praha 2).

Tato práce vznikla z popudu ČUS a díky spolupráci mnohých urologů i chirurgů, případně členů jejich rodin. Všem jsem vděčen. Setkal jsem se také s nepochopením a neochotou, ale rád konstatuji, že to byly výjimky nebo spíše: byla to výjimka.

Sledovat historii urologie dost dobře nelze bez znalosti historie chirurgie, a ta je zase svázána s historií medicíny vůbec. Obojího se

dotkneme jen okrajově. Historii chirurgie již mnohokrát zpracovali pracovníci fundovanější, stejně jako historii medicíny obecně. Kromě toho zabývat se jimi podrobněji by znamenalo roztáhnout látku do šíře pro běžného čtenáře nepříliš zajímavé. Dějiny lékařství byly proto vynechány téměř úplně, kromě zmínek nutných k pochopení souvislostí. Chirurgii bylo věnováno jenom tolik pozornosti, kolik je zapotřebí k pochopení toho, jak vznikala urologie. Tedy zpočátku více a postupně ustupuje do pozadí.

Otázky světové historie urologie jsou podrobně zpracovány v rozsáhlých monografiích. Za všechny uvedu: L. J. Murphy: The History of Urology, Springfield Il. 1972 nebo René Kuss: Historie d'urologie, Paris, 1988. V nich může případný zájemce najít podrobnější informace a poučení. Zde se budeme zabývat jen urologií v Čechách a na Moravě - i tak je to téma obsáhlé.

Chceme-li našim následovníkům zanechat informace o dnes již košatém stromu urologie, o lidech, pracovištích, podmínkách, které panovaly a v nichž urologie vyrůstala z nesmělého výhonku kořene chirurgie, musel jsem práci rozdělit na několik kapitol, které postupně uveřejníme.

I.: Vznik a vývoj urologie v Praze, kde je naše první univerzita. Tato část končí otevřením urologické kliniky v r. 1975 v nové a důstojné budově.

II.: Vznik a vývoj urologie na Moravě : Brno - Olomouc - Ostrava.

III. Urologie v dalších místech: Hradec Králové, Plzeň, jižní Čechy, severní Čechy, východní Čechy.

IV.: Vznik České urologické společnosti.

Uvedené kapitoly se týkají zpracování materiálu, nikoliv časového sledu. Urologická pracoviště, která byla hnízdem, v němž se líhli pracovníci, kteří zakládali nová oddělení či pracoviště na poliklinikách, rostla často paralelně. Někdy vedlo štafetu oddělení to, jindy ono, vždy však bylo vidět kolegiální spolupráci, vzájemnou pomoc a podporu. Docházelo ke vzájemným stáží a výměnám pracovníků. Rukou společnou tak byla budována dobrá pověst naší urologie u nás i ve světě, rukou společnou tak také vznikla Česká urologická společnost, nejprve jako společnost Československá.

V každé kapitole najde čtenář úvodní slovo týkající se pracoviště, o němž bude řeč, údaje o pracovnících, kteří stáli u jeho zrodu, pokud se je podařilo získat, a současný stav (platný v roce 1996). Někde jsou údaje neúplné nebo dokonce chybějí, to tam, kde dotázaní nenašli čas odpovědět ani na urgenci výboru. Uváděné informace pak sledují hlavní události.

Už v průběhu práce se ukázalo, že informace a názory pamětníků jsou někdy až diametrálně rozporné. Úmyslně jsem se vyhýbal uvádění zpráv negativních. Každý, kdo v životě něco dokázal a nechtěl se jen vézt, má zastánce a protivníky, lidi, kteří jej obdivují a jiné, kteří mu závidí. Ty, kteří mu pomáhají a ty, kteří jej sráží. Z tohoto "kadlubu" zpráv, zvěstí a často spíše pověstí nebo pomluv jsem se snažil vytěžit obrázek co možno nejvěrnější, přijatelný pro všechny. Aby jednou ti, co přijdou po nás, věděli, jak jsme začínali.